PROF. UNIV. DR. ELENA DRAGOŞ: „AM ALES SĂ STUDIEZ LIMBA ROMÂNĂ ŞI SĂ PREDAU ÎN DOMENIUL LINGVISTICII, DEOARECE AICI POLITICUL N-AVEA CUM PĂTRUNDE”

Ilie Rad
Universitatea Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca
ilierad@yahoo.com

Abstract. ***Professor Elena Dragoș: „I chose to study Romanian language and teach linguistics, because here the politics could not interfere”.*** *The interview highlights, exclusively, information regarding the life and activity of Mrs. Elena Dragoș, a distinguished University Professor of the Faculty of Letters in Cluj. It talks about childhood, primary, secondary and highschool years, and then about the university studies began at the University of Iași and graduated at the University of Cluj, preparing the PhD.*
The author's interest for linguistics explains itself, as in the case of the Russian formalists, but with the desire to avoid the intrusions of political factors into research activity, being well-known that exact sciences are impenetrable in the face of political commandments. Highly interesting are her opinions with reference to the affirmation of Romanian linguistics in the context of European linguistics, the passage the author has made from the History of Romanian Language to very «modern» disciplines, such as pragmatics, semiotics etc., the panoply of human values in which she believes, found in the book Magiștrii (2018), her points of view about the latest spelling reform, the doctoral programmes in Romania etc.

Keywords: *Elena Dragoș, stylistics, pragmatics, semiotics, narrativity*.

– Stimată Doamnă Profesor, deşi v-aţi născut la Cluj, aţi făcut liceul la Paşcani. Cum se explică acest detaliu din biografia Dvs.?

– De mult timp, m-am convins că nimic nu e întâmplător în lumea aceasta. Aşa a fost şi cu mutarea părinţilor mei de la Paşcani la Cluj, în 1938, tata moldovean sadea din Lespezii Paşcanilor, mama, din familie de ardeleni (Sărmăşanu, ca nume de fată al bunicii), fugită de prigoana asupra românilor, exercitată de administraţia maghiară, din Timişeşti (Timişul lui Sadoveanu din *Fraţii Jderi*). Fiind un bun tehnician la Atelierele C.F.R. Paşcani, tata, Constantin Costescu, a fost remarcat de tatăl istoricului şi teoreticianului literar Adrian Marino, inginer Nicolae Marino, care răspundea de Regionala C.F.R. Cluj–Iaşi, propunându-i transferul, cu întreaga familie, la Cluj, unde trebuia să

BDD-V5079 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:32 UTC)

reorganizeze activitatea Atelierelor C.F.R. Cluj. Peste ani, am realizat ce personalitate copleşitoare era Adrian Marino, în revista căruia, la destul timp de la apariţia ei, am îndrăznit să public o recenzie la cartea lui Marco Cugno şi Marin Mincu, *I canti popolare romena* (1979), în *Cahiers roumains d'études littéraires*, 1980, nr. 1.

În octombrie 1938, am respirat şi eu pentru prima dată aerul burgului transilvan, dar nu pentru mult timp, pentru că, în 30 august 1940, în urma Diktatului de la Viena, Transilvania de Nord a fost cedată statului maghiar, astfel că a trebuit să facem drumul înapoi în urbea moldavă, la Paşcani. Am spune *din nou acasă*, dar, pe timp de război, ţara era casa noastră, pentru că, în toamna anului 1942, am traversat-o în curmeziş, Atelierele C.F.R. Paşcani refugiindu-se la Turnu Severin, din cauza apropierii frontului de Est; odată cu ele, şi familiile ceferiştilor. Aşa că prima copilărie *am petrecut-o* sub ploaia de bombe de la Cazanele Dunării, până în 1944, locuind deseori, câte trei luni, în pădure, în colibe de cetină, împreună cu alte familii.

Întoarcerea din refugiu a fost, de asemenea, dureroasă. A trebuit să aşteptăm un an la Mărăşeşti, ca, abia în 1945, să păşim în curtea casei noastre. Noroc că aveam un acoperiş deasupra capului; ca prin minune, casa noastră n-a fost distrusă, în ea fiind încartiruit Comandamentul general al armatei *eliberatoare*. Dar, fiind vreme de postrăzboi, o altă nenorocire ne aştepta în prag: pierderea surorii mele de numai trei ani, din cauza gripei ce bântuia în oraş.

– Vă rugăm să ne evocaţi atmosfera Paşcanilor şi a liceului absolvit de Dvs. ştiind că Paşcanii reprezintă un loc plin de istorie, cu personalităţi de marcă ale culturii române, de-ar fi să amintesc doar de Mihail Sadoveanu şi Constantin Ciopraga!

– Deşi era mai degrabă un târg decât oraş, Paşcanii erau un mare nod de cale ferată; viaţa de după război a fost plină de privaţiuni materiale şi spirituale, ca peste tot. Era perioada bonurilor pentru alimente şi îmbrăcăminte / încălţăminte. Apoi, când societatea comunistă s-a consolidat, a început stratificarea ei; tata, fiind tehnician cu o casă şi 1 ha şi jumătate de pământ (zestrea mamei), a fost declarat funcţionar şi deci ni s-a tăiat raţia de pâine, ulei şi zahăr. Am supravieţuit, dar cu ce sacrificii!

Cât priveşte viaţa spirituală... Ce pretenţii să ai de la un cinematograf şi, după 1950, de la câteva spectacole de teatru pe an, cu trupe din toată ţara?

Cred însă că, intrând la şcoală, am suplinit multe din necesităţile spiritului. Am urmat cursurile celui mai bun liceu (din două!), *Şcoala din Vale*, cum i se spunea, care avea toate ciclurile (primar, general, liceal), azi Colegiul Naţional „Mihail Sadoveanu”. Aici au *oficiat* profesori de mare

BDD-V5079 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:32 UTC)

ţinută, trecuţi de prima tinereţe, instruiţi între cele două războaie, cu parcimonie dăruind din cultura şi profesionalismul lor puilor de ceferişti şi de ţărani din satele limitrofe orăşelului: Ion Mitroiu, directorul liceului, la Limba română, Constantin Ciopraga la Limba franceză, ulterior devenind profesor universitar la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, Minodora Bobei la Biologie, Elena Havriş la Limba română şi franceză, profesori care traversau, fără a fi incomodaţi, linia de demarcaţie şcoală generală – liceu.

De exemplu, Elena Havriş ne-a învăţat ortografia în clasa a VI-a şi franceza în clasele de liceu; nu le-am uitat toată viaţa. Profesorul Ion Mitroiu preda limba română în clasele a VII-a şi a VIII-a (clasa a VIII-a fiind considerată prima clasă de liceu, după examenul de capacitate).

Astfel, se poate spune că profesorii ne cunoşteau foarte bine pe fiecare, sprijinindu-ne în demersul nostru de viitor.

Sigur, am trăit în cultul lui Mihail Sadoveanu, dar eram prea tineri să ne dăm seama de urieşeasca valoare a scriitorului. Ştiu că, în 1955, am cumpărat romanul *Nicoară Potcoavă*, ediţia a doua, pe care îl păstrez cu adnotările de lectură obligatorie. De altfel, casa noastră era gard în gard cu casa a două surori ale maestrului, dar imensa lor modestie (aer de familie!) le făcea aproape invizibile.

Dacă şcoala ne-a oferit atât cât s-a putut în cei zece ani petrecuţi în ea, am avut şansa ca familia să complinească unele lacune: moştenisem, de la un unchi al meu, întreţinut la şcoală şi facultate de tata, o bibliotecă, unde găseam aproape tot ce se publicase, pe linie umanistă, înainte şi în timpul războiului, multe ediţii princeps: Mihai Eminescu, *Poezii*, ediţia Perpessicius (1939), Ionel Teodoreanu, aproape toate volumele princeps, Mircea Eliade, Eugen Lovinescu, Liviu Rebreanu, Cezar şi Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu, cărţi de filosofie, istorii literare etc. Ajunsesem un fel de bibliotecă de cartier, când foştii mei învăţători şi unii profesori au intuit că citisem mai mult decât se cerea în şcoală, împrumutându-i cu cărţi.

– *După liceu, aţi urmat Facultatea de Filologie a Universităţii „Al. I. Cuza" din Iaşi, timp de doi ani (1956–1958). Ce profesori mari aţi avut aici?*

– Deşi năzuiam să devin doctoriţă, m-am reprofilat rapid spre Filologie din două motive: unul, părinţii mi-au dat de înţeles că puterea lor financiară era insuficientă pentru a mă întreţine şase ani în facultate. La aceasta, s-a adăugat o situaţie conjuncturală personală: tata, fiind recepţioner de calitate pentru materialul rulant produs în Atelierele C.F.R. Paşcani, a intrat în conflict cu conducerea politică a atelierelor, care cerea cantitate. Mai ales că nu era membru P.C.R., era mereu ameninţat că va fi arestat, aşa încât avea deja pregătită, la marginea patului, o valiză cu îmbrăcăminte de

BDD-V5079 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:32 UTC)

iarnă / vară etc. Atunci dezastrul s-ar fi produs: cu copii la şcoală, cu o soţie bolnavă (a fost atinsă de o schijă în timpul refugiului, care a necesitat anchiloza piciorului). Rezultatul a fost detaşarea părintelui meu la Atelierele C.F.R. Burdujeni (Suceava), pe alt post.

Al doilea motiv a circulat ca o legendă în liceu. Deşi eram premiantă în fiecare clasă (premiul I) şi ar fi trebuit să primesc diplomă roşie, care-mi facilita intrarea la facultate, fără examen de admitere, în ultimul moment al clasei a X-a, mi s-a găsit o medie de patru în clasa a VIII-a, la Educaţie fizică (sic!) (în sistemul de notare, după model sovietic, nota cinci era maximă), aşa că, la absolvire nu s-a acordat nicio diplomă roşie. Dar, după două săptămâni, tatăl celei mai bune prietene, care era şi ea o elevă excepţională, a obţinut diploma, la Iaşi, acoperind astfel faptul că a fost în puşcărie, ca legionar. Noi am rămas prietene, am stat în aceeaşi cameră la o gazdă în Iaşi, dar, din nefericire, când era în anul al IV-lea, la Medicină, a fost exmatriculată din motivul anterior ascuns. A continuat facultatea cu întreruperi, absolvind-o târziu.

Mie mi s-a spus că pot să dau la orice facultate, că voi reuşi negreşit, astfel că, în acea vară, n-am avut încotro şi am învăţat *Istoria României* a lui Mihai Roller (cca 500 de pagini), pentru a da admitere (600 de candidaţi pe mai puţin de o sută de locuri) la Filologia ieşeană, secţia română, cu cinci ani de învăţământ. Am reuşit a doua, iar decanul de atunci, profesor dr. docent Gavril Istrate, a ţinut să mă felicite, mai cu seamă că, după un semestru, am luat bursă de merit, pentru cea mai bună şi frumoasă teză de admitere, pe care o citise în acea sesiune.

Cei doi ani de la Facultatea de Filologie din Iaşi au fost decisivi pentru orientarea mea viitoare. În anul I, am audiat cursurile unor profesori celebri pe plan naţional: Profesorul Alexandru Dima, la Introducere în literatură, I. D. Lăudat la Folclor şi Istoria literaturii vechi, Ariton Vraciu la Lingvistică şi cel mai iubit profesor şi mentor, savantul în sanscrită şi indoeuropenistică, Theofil Simenschy, la Limba latină, pentru ca în anul al II-lea să-i am, ca profesori, pe Nicolae Ion Popa (fratele dramaturgului Victor Ion Popa) la Literatură română, Dumitru Gafiţeanu la Limba română contemporană, Valer Stoleriu (alias Val Panaitescu) la Literatură universală şi, desigur, Theofil Simenschy pentru încheierea cursului şi seminarului de latină.

– *Ultimii doi ani de facultate i-aţi făcut la Cluj (1958–1961). Aţi găsit vreo diferenţă între cele două Universităţi?*

– E firesc să fi existat o diferenţă între cele două facultăţi de la Iaşi şi Cluj, dar am sesizat-o mai târziu, în anul al III-lea fiind preocupată mai cu seamă să-mi consolidez poziţia într-ale învăţăturii. Aşa se face că, în al doilea semestru al anului al III-lea, profesorul de literatura modernă, Iosif Pervain, s-a pronunţat într-un Consiliu că *este una, venită de la Iaşi,*

BDD-V5079 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:32 UTC)

care citeşte tot ce i se dă la bibliografie, dar solicită şi alte surse. Era vorba de Istoria limbii române, soţia dumnealui fiindu-mi asistentă. Atunci am constatat că specializarea pe lingvistică mi se potriveşte, mai ales că sesizasem o asemănare între prof. Dumitru Gafiţeanu şi profesorul Mircea Zdrenghea în ce priveşte calmul cu care predau, ţinuta academică şi interesul pentru studenţi (venită din alt centru universitar, aveam nevoie, ca de aer, de această latură umană rară). Apoi, întâlnirea, în semestrul al II-lea, cu profesorul dr. Dimitrie Macrea, membru corespondent al Academiei (care ne-a cucerit cu vorba lui domoală, plină de înţelepciune, cu grija de a nu încărca expunerea – se vedea că ştie mult mai mult), a avut un rol hotărâtor.

Desigur, în anul următor şi apoi în anul al V-lea, am cunoscut profesori la Literatură română deveniţi celebri, dar, pe timpul nostru, erau începători, aproape că furau cu privirea cursul dactilografiat şi-l expuneau cu suficientă detaşare sau, din contră, cu surescitare. Or, la lingvistică am audiat cursuri antrenante, înţesate de înaltă cultură ca, de exemplu, cel de Lingvistică romanică al profesorului Henri Jacquier sau de Lingvistică generală al acad. Emil Petrovici, ca şi cursul special de secolul al XVI-lea al profesorului dr. Viorica Pamfil, premiată de Academie cu premiul *Mihai Eminescu* pentru ediţia *Paliei de la Orăştie*.

*– Cum se explică atracţia Dvs. pentru **limbă** şi nu pentru **literatură**? Cunoscând sensibilitatea Dvs., plăcerea lecturii, atracţia pentru scriitorii români (de ar fi să amintesc doar cartea **Structuri narative la Liviu Rebreanu**), faptul că aţi studiat la Paşcani şi la Iaşi, unde poezia este la ea acasă, orientarea spre studiul limbii trebuie să aibă, în cazul Dvs., o motivaţie cu totul specială. Care să fie aceasta?*

– Ceea ce m-a atras spre studiul limbii a fost şi faptul că am putut cerceta, încă din anul al III-lea, sub atenta îndrumare a profesorului Mircea Zdrenghea, o temă care-mi suscita interes, şi anume exprimarea ideii de superlativ în textul literar. Aşa se face că a devenit temă de licenţă, din ea am ţinut o comunicare la sesiunea cercurilor ştiinţifice studenţeşti pe ţară, în 9–10 aprilie 1960, luând un premiu; textul, apoi finisat, l-am publicat în *Studia Universitatis Babeş-Bolyai*, Series Philologia, an VIII, nr. 2, 1960.

– La Facultatea de Filologie a Universităţii Babeş-Bolyai aţi urcat toate treptele ierarhiei universitare. Aţi acceptat situaţia că avansarea se făcea foarte lent, din motive ştiute (aţi stat 10 ani asistent, 17 ani lector etc.)? Nu v-a demobilizat această situaţie?

– De multe ori m-am felicitat că am ales să studiez limba română şi să predau în domeniul lingvisticii, deoarece aici politicul n-avea cum pătrunde. În acelaşi timp, un studiu atent şi corelat cu alte domenii ale ştiinţei m-au motivat şi mai mult şi am trecut peste parti-pris-urile tinereşti de avansare, de *căţărare* în ierarhia universitară. Totdeauna aveam de lucru (seminarii diverse, bibliografii pe măsură).

BDD-V5079 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:32 UTC)

– În 1971, v-aţi susţinut doctoratul, la Universitatea din Bucureşti. De ce la Bucureşti şi nu la Cluj? Vă rugăm să ne daţi câteva detalii despre cum era atunci un doctorat (care a fost tema, cine a făcut parte din comisie, cum a fost parcursul doctoral etc.).

– Doctoratul a fost una dintre activităţile care m-au ferit de orice ingerinţă ideologică. Profesorul meu, Dimitrie Macrea, a cărui asistentă devenisem, a primit conducerea de doctorat în 1966. Eu deja eram înscrisă la forma de *candidat în ştiinţă* (după model sovietic), dar am renunţat (de altfel, s-a şi desfiinţat) şi am dat admitere (doisprezece candidaţi pe zece locuri) la doctorat. Profesorul era şef de catedră şi decanul facultăţii, dar a primit, în 1962, coordonarea lucrărilor *Dicţionarului enciclopedic român* (patru volume), terminat în 1966.

Fiind mereu prins în diverse activităţi lexicografice, Profesorul a rămas la Catedra de istoria limbii române de la Facultatea de Filologie a Universităţii din Bucureşti, după ce organizase admiterea la doctorat la Cluj, unde, cu încă doi colegi de catedră (Cornel Săteanu şi Ştefan Hazy), am reuşit. Dar inevitabilul s-a produs, astfel încât am devenit automat doctoranzi ai Universităţii din Bucureşti. Am privit această situaţie ca o oportunitate nesperată de a studia şi cerceta în marile biblioteci ale Capitalei: Biblioteca Academiei, Biblioteca Universitară, Biblioteca de Stat, Biblioteca Institutului de Lingvistică (director: acad. Iorgu Iordan) şi, mai ales, Biblioteca Centrului de Fonetică şi Dialectologie (director: acad. Alexandru Rosetti), unde lucra şi colega şi prietena mea de la Cluj, Maria Clopoţel-Marin, în calitate de cercetător. Spun *mai ales*, pentru că aici domnea spiritul parcimonios al savantului: bunăvoinţa şi largheţea cu care oferea ultima apariţie editorială din străinătate (aşa am citit cartea *Du sens* a lui J. H. Greimas), transmisă şi custodelui bibliotecii, facilitându-mi studiul şi duminica, fiindcă îmi împrumuta reviste, cărţi, acolo unde aveam cazarea (la căminele studenţeşti Grozăveşti sau la hotel).

Tema tezei de doctorat, de asemenea, a ocolit sensibilităţile epocii (Liviu Rebreanu fusese reabilitat, nu de multă vreme, şi mai existau ezitări în a-l studia istoric). Abordând textul narativ din punct de vedere lingvistic şi stilistic, dădeam câştig de cauză şi cercetărilor de limbă română, şi celor de literatură într-un fel. Astfel, *Imaginea figurativă în proza lui Liviu Rebreanu (formă, structură, funcţie)* a primit girul Comisiei de doctorat, în 6 iulie 1971, ca fiind o lucrare foarte bună, din comisie făcând parte: prof. dr. docent Gavril Istrate (Universitatea din Iaşi), prof. dr. Pompiliu Dumitraşcu (Universitatea din Cluj) şi prof. dr. Boris Cazacu (Universitatea din Bucureşti), preşedintele comisiei fiind prof. dr. Sorin Stati, decanul facultăţii din Bucureşti.

Ceea ce am argumentat în lucrare, după necesarele capitole de lingvistică (formă şi structură), a fost că, în ciuda opiniei lansate de Tudor Arghezi (1922), după apariţia lui *Ion*, că autorul nu realizează un text imagistic (*un artist se spânzură şi nu dă la tipar asemenea rezultate*), funcţia imaginilor figurative (comparaţie, metaforă, personificare) era cea narativă,

BDD-V5079 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:32 UTC)

de susţinere a discursului epic prin: funcţia de premeditare, funcţia contrastant-intensificatoare, funcţia de reliefare a analizei psihologice şi chiar funcţia simbolică.

Drumul până la susţinerea tezei era unul serios: primii doi ani, două examene, următorii doi ani – două referate, ce vor deveni capitole ale tezei şi ultimii trei ani – redactarea tezei. Nu a fost prea uşor, mai cu seamă că eram într-o lume total necunoscută. Primul examen la Istoria limbii române literare, din comisie făcând parte profesorul Boris Cazacu şi profesorul Liviu Onu, împreună cu prof. Dimitrie Macrea, a fost premonitoriu: expunând subiectul în amănunt (Bibliografia de limbă literară a lui C. Negruzzi), unul dintre profesori m-a întrebat, glumind, dacă nu o să dau şi paginile articolelor / studiilor citate în ordine cronologică. Al doilea examen, de Stilistică, a fost lejer şi datorită atmosferei destinse create de cei doi profesori, Ion Coteanu şi Paul Miclău. Referatele, susţinute în cadrul Catedrei de istoria limbii, au fost bine primite, dar primul a fost criticat pe drept, iar la cel de-al doilea, nu au avut ce critica, tema fiind nouă: *Funcţia narativă a imaginii figurative.*

Dar, după cum reiese din întrebare, doctoratul nu conta în promovarea pe post, la un moment dat consemnându-se la Universitatea Babeş-Bolyai un adevărat paradox, sesizat de Rectorul Constantin Daicoviciu: eu la Filologie, soţul meu la Geologie (tot cu doctorat la Bucureşti, conducător fiind acad. Miltiade Filipescu) aveam doctorate, dar eram încadraţi ca asistenţi, în timp ce existau conferenţiari fără doctorat. Cum situaţia era generalizată, nu m-am împiedicat în umori juvenile. Aveam de pregătit teza pentru tipar, aducând-o în zona sincronizării cu ultimele cercetări (structuri narative). Aşa a apărut, în 1981, *Structuri narative la Liviu Rebreanu*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, apoi iniţierea, în 1975, a Simpozionului Naţional de Stilistică, Poetică, Semiotică, manifestare care, primind întăriri din partea colegilor, s-a ajuns şi la forma tipărită, începând cu 1980 până în 1992, fiecare ediţie având o temă de cercetat: studiul dialogului, studiul textului, coerenţa şi coeziunea etc., ceea ce l-a transformat într-un simpozion internaţional.

– Între numeroasele premii pe care le-aţi luat, se numără şi Premiul „Timotei Cipariu" al Academiei Române. Am pus această întrebare şi unui scriitor: Credeţi că un premiu poate fi stimulativ, în domeniul ştiinţific sau literar?

– Premiul „Timotei Cipariu" al Academiei Române l-am primit în decembrie 1997, pentru o lucrare pe care am elaborat-o iniţial ca un curs de sintaxă, la vremelnicul înfiinţat an V, de la Secţia română, după 1989. Când s-a revenit la patru ani de studiu, am revăzut materialul, l-am sistematizat prin prisma unei metode (Karl Vossler) şi l-am publicat, infinit mai uşor, la Bucureşti, la Editura Didactică şi Pedagogică, *Elemente de sintaxă istorică*

BDD-V5079 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:32 UTC)

românească (1995), la cincizeci de ani de la lucrarea postumă a lui Nicolae Drăganu, *Elemente de sintaxă a limbii române* (1945).

Desigur, mi se pare obligatoriu să performezi după un premiu academic. Astfel, în anul 2000, a apărut, la Casa Cărţii de Ştiinţă din Cluj-Napoca, *Introducere în pragmatică*, pornind tot de la un curs ţinut la Masterat şi la Şcoala doctorală. Mi s-a spus că e cartea după care se predă şi acum Pragmatica. Varianta germană, apărută în 2004, la Rostock, în traducerea profesorului Rudolf Windisch**,** *Einführung in die Pragmatik*, a avut aceeaşi motivaţie: necesitatea predării acestei discipline la anul al IV-lea, Filologie.

După pensionare, sfârşind de recenzat aproape treizeci de teze de doctorat, pe care le-am condus şi care majoritatea au fost tipărite, am valorificat un material strâns între timp şi astfel a apărut în 2016, la Editura Academiei Române, *Morfosintaxa metaforei (secolul al XIX-lea). Consideraţii etimologice şi pragmatice*. Cu această carte nu mi-am reprimat plăcerea corelării istoriei limbii cu pragmatica momentelor de realizare a limbii române literare. Acestea, pe lângă studii, articole publicate în diverse reviste de specialitate.

– Aţi predat cursuri de istoria limbii române şi istoria limbii române literare. Din perspectiva specialistului, cum vedeţi noua reformă ortografică din 1992?

– M-am pronunţat, în 1993, în revista *Limba română*, nr. 6, p. 287–292, împotriva acestei reforme cu iz nostalgic al unor vremuri revolute. Articolul, intitulat *Ortografia şi perspectiva semiotică*, se alătura demersurilor probe, frecvente şi categorice ale *Doamnei limbii române*, Mioara Avram, de la Institutul „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti" din Bucureşti. Rezultatul: Doamna Profesor dr. Mioara Avram n-a fost primită în Academie, iar noi ne-am *pricopsit* cu două litere (â, î) pentru un sunet şi cu o formă total greşită şi neetimologică (*sunt*) a prezentului verbului *a fi* la persoana I sg. şi a III-a pl.

– În paralel cu cele două discipline, aţi susţinut cursuri de stilistică, semiotică, pragmatică, analiza discursului, discipline foarte noi, în ton cu cercetarea europeană şi americană în domeniu. Ştiu că nu v-au plăcut niciodată „lucrurile fumate", ca să citez o expresie pe care o foloseaţi uneori la cursuri. Nu exista riscul ca noile metode moderne de cercetare să intre la un moment dat în desuetudine?

– Oricare cercetare ştiinţifică, din domeniul umanist, este grevată de timp, circumstanţe, relaţii cu alte ştiinţe. Vorba împăratului Lothar: *tempora mutantur et nos mutamur in illis*. Aş zice că o anume cercetare intră într-un con de umbră, dar nu aş opta pentru termenul desuetudine. Din contră, există resurecţii. Mi-a atras atenţia de curând o teză de doctorat, care vehicula o terminologie semantică a lui St. Ullmann, de prin anii '60–'70 ai secolului trecut, şi anume pentru părţile metaforei: *tenor* şi *vehicle*, termeni pe care i-am folosit şi eu în teza de doctorat. M-a surprins plăcut.

BDD-V5079 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:32 UTC)

– Aţi participat la multe reuniuni, congrese şi simpozioane internaţionale. Cum este privită lingvistica românească în străinătate? E cazul să aibă complexele literaturii române, mai puţin cunoscută, din cauza impedimentului lingvistic?

– Nu ştiu ce li s-a întâmplat altora, dar mie mi s-a părut că suntem trataţi de la egal la egal. Aş da un singur exemplu. În 1999, am primit o invitaţie la simpozionul *Ordre et distinction*, în Franţa, la Metz. Eram singura din Europa de Est, programată sâmbătă, p.m., în ultima zi a simpozionului, dar sala era plină de participanţi. Am ţinut comunicarea *La distinction et ordre par des operateurs connecteurs du circonstanciel exceptiv*, după care un mare pragmatician francez, Michel Charolles, s-a exprimat: *în sfârşit, o comunicare de pragmatică*! De altfel, ţinea să mă cunoască, deoarece, în 1987, publicasem în volumul editat de Domnia Sa, împreună cu Emel Sözer şi Janos Petöfi, *Researches in Text Connexity and Text Coherence*, un studiu intitulat *Cohesion and Coherence in Romanian Linguistics (A Historical Survey)*. Volumul a apărut în Editura Helmut Buske Verlag, la Hamburg.

În lingvistică, cercetarea a fost la nivelul la care ne permiteam, după 1989 nu mai aveam nicio scuză, aşa încât, mai ales, lingviştii din Bucureşti şi-au promovat cercetările în edituri mari din Franţa, Germania, Italia, Spania, Mexic etc.

– O surpriză în biografia Dvs. intelectuală a fost cartea ***Magiştrii***[1]*, din 2018. Care a fost motivaţia acestei cărţi?*

– Ideea cărţii m-*a bântuit* de mult, dar n-am avut răgazul să o şi realizez. Văzând cum involuează relaţia profesor – elev / student, m-am hotărât să prezint o altă faţetă a acestei relaţii, pe lângă motivul principal de a aduce un omagiu acestor oameni, care au dăruit din preaplinul spiritual al lor unor veşnici învăţăcei. Păcat că această carte nu i-a prins în viaţă, dar atâţia cât au mai rămas au fost nespus de impresionaţi.

– La Universitatea Carolină din Praga, un cadru didactic nu se poate pensiona, până nu îşi găseşte un „ucenic", capabil să îi continue cursurile, proiectele etc. Dvs. cui aţi predat ştafeta?

– În privinţa continuităţii, în fond, cred că trebuie să mă declar liniştită şi mulţumită. Am învăţat de la profesorul meu, Dimitrie Macrea, cum să observ care dintre studenţi merită încrederea noastră. Şi i-am găsit în persoana lui Adrian Chircu, actualmente conferenţiar dr. abilitat, şi a Mariei Aldea, lector dr., ambii cu teze de doctorat realizate în timpul cât au

[1] Domna Prof. univ. dr. Elena Dragoş este membră a Uniunii Scriitorilor din România, filiala Sibiu.

BDD-V5079 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:32 UTC)

fost lectori de limba română la Aix-en-Provence (Franţa). Dl A. Chircu, stând patru ani în Franţa ca lector de limba română, şi-a susţinut teza de doctorat la Université de Provence, iar dra Maria Aldea, doctoranda mea, a tratat o problemă extrem de disputată: categoria determinării în limba română. Ambii şi-au publicat tezele. Le mulţumesc că atât *Istoria limbii*, cât şi *Morfologia istorică* este predată, fără întrerupere, la Facultatea de Litere din Cluj-Napoca.

– Am să vă pun o întrebare grea: Credeţi că există o şcoală de lingvistică clujeană, cum există una de critică şi istorie literară? Care ar fi marii ei reprezentanţi şi marile ei realizări?

– Şcoala lingvistică clujeană s-a realizat după Marea Unire (1918), când primul Rector al Universităţii Daciei Superioare a fost lingvistul de mare prestigiu ştiinţific, Sextil Puşcariu, care concomitent a înfiinţat şi Muzeul Limbei Române. Aici, prin coagularea forţelor ştiinţifice din România Mare, s-a zămislit o mare familie ştiinţifică, într-o disciplină şi coerenţă de necomparat.

Nu intru în amănunte, care sunt de notorietate, doar subliniez că Dimitrie Macrea, profesorul nostru, a fost cel mai iubit discipol al lui Sextil Puşcariu. Desigur, după război s-a detaşat ca valoare şcoala lingvistică bucureşteană, cu reprezentanţii săi cei mai cunoscuţi, Iorgu Iordan, Alexandru Rosetti, Alexandru Graur, Ion Coteanu, Florica Dimitrescu, Mioara Avram, Marius Sala. La Cluj, în contrapondere, şcoala antebelică a continuat prin Emil Petrovici, cu realizările sale în domeniul *Atlaselor lingvistice româneşti* (*Micul atlas* – 1940, *ALR* – 1956–1972, *Micul atlas* – 1956–1981), Dimitrie Macrea, cu realizări în lexicografie (*DLRL*, *DLR* şi *DLRM*), cu studii de dialectologie, gramatică etc.

Desigur, generaţia anilor '70–'80 avea misiunea modernizării studiilor lingvistice şi schimbării bazei de cercetare. Aşa s-a întâmplat că, în locul studiilor de istoria limbii, să se impună cele de limbă contemporană. S-a conturat o solidă şcoală de sintaxă, al cărui promotor a fost regretatul profesor D. D. Draşoveanu, cu colaboratorii săi: Constantin Milaş, Gligor Gruiţă, Ştefan Hazy, G. G. Neamţu. De asemenea, cercetarea în disciplinele de vârf (Semiotică, Poetică, Pragmatică), dar şi simpozioanele din domeniu, au atras atenţia comunităţii ştiinţifice naţionale, prin activitatea trio-ului profesoral Carmen Vlad, Mircea Borcilă şi Elena Dragoş. Moştenirea era prea copleşitoare, ca valoare, ca să n-o aducem în contextul actual.

– Sunteţi conducător de doctorat, având în palmares peste 30 de teze susţinute, multe dintre ele publicate. Cum este astăzi un doctorat, comparativ cu perioada în care v-aţi luat Dvs. doctoratul?

BDD-V5079 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:32 UTC)

– E adevărat că am avut mulţi doctoranzi, începând cu 1997, dar, în acea perioadă, nu avea cine conduce lucrări de istoria limbii şi limbă română contemporană, care erau disciplinele cele mai frecventate. Totuşi, am încercat, împreună cu doctoranzii, un corpus de reguli, care prelungea doctoratul uneori de la patru la cinci ani (două examene, două referate, câte un capitol din teză în fiecare semestru în următorii ani). Circula şi o vorbă de-a mea, spusă mai mult în glumă: *Te-ai măritat / însurat cu doctoratul, zi de zi, ceas de ceas eşti preocupat de el!* Aşa au ajuns să aibă succes majoritatea celor înscrişi la noi, cu teze notate maxim şi publicate.

Doctoratul de azi, după Bologna, mi se pare o glumă şi, în momentul în care s-a instituţionalizat, am refuzat să mai conduc teze elaborate în unul sau doi ani. Nu vreau să jignesc pe nimeni, dar metoda copy-paste funcţionează de minune.

– La 17 octombrie 2019 veţi împlini, pentru a doua oară, frumoasa vârstă de 40 de ani. Cum se vede viaţa din acest prag?

– Viaţa nu e uşoară, dar o poţi face frumoasă, dacă munceşti cinstit, dacă preţuieşti fiecare minut, dacă apreciezi ce-ţi dăruiesc ai tăi şi ce dăruieşti tu, dacă o înfrumuseţezi cu arta relaţionării şi căldura prietenilor de-o viaţă.

Dacă la acestea se adaugă înţelegerea, calmul, înţelepciunea şi respectul reciproc, al omului de lângă tine (exact de 61 de ani), atunci de ce să nu speri că viaţa merită trăită, cu ajutorul lui Dumnezeu.

– Ce sfaturi aţi da colegilor mai tineri?

– Nihil sine Deo! şi, de asemenea, *Labor omnia vincit improbus* (Vergiliu, *Georgice*, I, 145–146), pentru că mi-a plăcut Latina.

– Vă mulţumesc foarte mult şi vă urez, de pe acum, din toată inima, La mulţi şi fericiţi ani!

Cluj-Napoca–Sibiu, august 2019

BDD-V5079 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:32 UTC)